

Norvégia és az Európai Unió

Tanyi Attila

Norvégia és az Európai Unió (EU) viszonyát furcsa kettőség jellemzi. Miközben az ország egy szorosabban integrálódik az európai folyamatokba, a norvég választópolgárok eddig minden egyes alkalommal elutasították országuk csatlakozását az Unióhoz. A következőkben ennek a kettőségnek az elemzésére teszek (rövid) kísérletet. Először a kettőség mibenlétét ismertetem, különös tekintettel a jelenlegi norvégiai helyzetre. Ezt követően pedig áttérek a csatlakozás melletti érvekre és ellenérvekre, amelyek ezt a kettőséget magyarázhatják.

Integráció. Norvégia és az EU kapcsolatát az Európai Gazdasági Térség (EEA) megalakításáról szóló egyezmény szabályozza, amely 1994 január 1-je óta van hatályban. Az egyezmény, a mezőgazdaság és a halászat kivételével, kiterjeszti az egységes piaci törvénykezést Norvégiára, Izlandra és Liechtensteinre. Az egyezmény keretében Norvégia részt vesz számos, a vállalkozásokkal, környezetvédelemmel, oktatással és kutatással foglalkozó uniós szervezetben és programban is. Az EU keleti irányú bővítése által megkövetelt változtatások 2004 május elsején léptek hatályba. A kibővített EEA egyezmény a technikai részletek mellett újfajta pénzügyi konstrukciókat is tartalmaz, amelyeken keresztül Norvégia (és a többi EEA EFTA ország) elősegítheti a kibővített piac társadalmi és gazdasági kohéziójának erősödését. Az új egyezmény emellett megnövelt halászati és mezőgazdasági kvótákat is tartalmaz.

Az EEA egyezmény mellett Norvégia más fontos uniós megállapodásban és szervezetben is szerepet vállal. Társulási szerződés keretében 1999 óta részt vesz a Schengeni jogrendszer kidolgozásában és alkalmazásában, míg a szerződés operatív része 2001-ben lépett életbe. Az EU, Norvégia és Izland közötti, a menedékkérés folyamatát szabályozó egyezmény szintén 2001-ben lépett életbe, amelynek következtében Norvégia a Dublini konvenció és az Eurodac társult tagjává vált. Ezen kívül 2001 óta együttműködési szerződés van életben Norvégia és az Europol illetve 2005 óta az Eurojust között. Norvégia szorosán követi a CFSP-t (Európai Unió Közös Kül- és Biztonsági Politikája) és az ESDP-t (Európai Biztonság és Védelempolitika) is, amelyek

közül az utóbbinak társult tagja is a NATO-n és a Berlin + egyezményen keresztül. Emellett az ország részt vesz közös EU akciókban is, mint amilyen az Unió rendőrségi missziója Boszniában.

Kívülállás. Bár Norvégia a 60-as években kétszer is - 1962-ben és 1967-ben - jelezte csatlakozási szándékát az Európai Közösséghez, az ebben a tárgyban megtartott első népszavazás 1972-ben elutasítással végződött. Bár az eredmény rendkívül szoros volt (53.5% volt a 'nemek' aránya), húsz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy a helyzet megérjen egy újabb megmértetéshez. Azonban az addigra olaj és gáz tartalékai révén a világ egyik leggazdagabb országává avansált Norvégia megint csak elutasította a csatlakozást, bár a 'nemek' aránya ez alkalommal még alacsonyabb volt (52.2%). A népszavazást követően az akkori kormányzat sietett kijelenteni, hogy legalább tíz évig nem lesz újabb népszavazás a kérdésben.

Igazuk lett. Azóta Norvégiában nem rendeztek újabb népszavazást a kérdésben: a csatlakozás kérdése minden kormánykoalíció legneuralgikusabb pontja volt. A tavaly októberben leváltott kormánykoalíció megosztott volt a kérdésben (a konzervatívok támogatták, a kereszténydemokraták és a liberálisok hevesen elleneztek) és a mostani, vörös-zöld koalíció is folytatja ezt a 'hagyományt' (a Munkáspárt, amely a miniszterelnököt is adja, EU párti, míg a Középpárt és a Szocialista Baloldal ellene van). A hivatalba lépő kormányfő, Jens Stoltenberg és külügyminisztere, Jonas Gahr Støhre sietett is kijelenteni, hogy az új kormány regnálása alatt nem várható, hogy napirendre vennék a csatlakozás ügyét (Stoltenberg a választások előtt még azt mondta, hogy lehet szó új népszavazásról, ha a norvég népesség „konzisztensen a csatlakozás mellett van”). Mindkét esetben politikailag érthető volt a visszakozás (bár mindkét esetben a legerősebb, miniszterelnököt adó párt támogatta a csatlakozást), ugyanis mindkét esetben a koalíciós szerződések olyan 'öngyilkos kitételeket' tartalmaztak, amelyek a koalíció automatikus felbomlásához vezetnek, ha bármelyik fél felveti a csatlakozás kérdését.

Ennek ellenére a tavaly leváltott kormány feje, Kjell Magne Bondevik pártja 2007-re újabb népszavazást tervezett, Stoltenberg pedig kijelentette, hogy ha „eljön az idő” akár a koalíció felmondása árán is hajlandóak szavazásra bocsátani a kérdést. Azt azonban, hogy 'mikor jön el az idő' nem lehet tudni; a dolgok jelenlegi állása szerint még sokat kell erre várni. Norvégiában ugyanis az elmúlt egy évben nagyot fordult a világ.

Míg tavaly áprilisban a többség a csatlakozás mellett volt (58% igen, 42% nem), ugyanezen év júniusára, tehát mindössze két hónap alatt a helyzet teljesen megfordult (41% igen, 59% nem). És bár azóta a helyzet némileg javult – októberben 46% volt az igenek és 56% a nemek aránya – korántsem mondhatjuk, hogy 'eljött az idő' a csatlakozás újbóli megszavaztatására.

A kérdés persze az, hogy mi is történt abban a két hónapban és hogy általában, melyek azok az érvek és ellenérvek, amelyek a csatlakozási vitát (ha van ilyen, mert hogy sokak szerint nincs is) Norvégiában mozgatják. Írásom hátralévő részében ezzel foglalkozom. Az Unió indokaira nem térek ki, mivel a helyzet ebben a viszonylatban egyszerűnek mondható: a világ egyik leggazdagabb államának számító, az Unió átlag GDP-jét több mint 50 százalékkal meghaladó GDP-jű Norvégiát nagy valószínűséggel tárt karokkal fogadnák az európai országok (a mezőgazdasági és halászati vitáktól eltekintve).

Érvek a csatlakozás mellett. A legtöbb érv a csatlakozás mellett pontosan abból származik, hogy mások is csatlakoznak az Unióhoz. Az ily módon kiszélesedő Unió pedig, főképp az elmúlt évek folyamatainak köszönhetően, nem csak növekszik, hanem egyre mélyebben integrálódik is (közös pénz, közös biztonságpolitika és még sorolhatnánk). Ez pedig, amellett, hogy megdönti azt a hitet, hogy az EU nem más mint a gazdag országok exkluzív klubja, a norvégokban egyre inkább azt az érzést kelti, hogy valami fontos dologból kimaradnak. Ugyanis, bár mint láttuk szorosan kötődnek az uniós szervezetekhez és intézményekhez és gazdasági kapcsolataikat is az Unió dominálja, formális beleszólási joguk, azaz választójoguk nincs: nem szólhatnak bele a döntésekbe, csak azt határozhatják el, hogy azokkal együtt haladnak vagy sem. Ennek pedig, az említett rossz érzéseken kívül, konkrét gazdasági és politikai következményei vannak. Az erősödő európai integráció miatt például az uniós érdekvédelem is erősödik, amely, ha kell, vállalja a közvetlen összeütközést Norvégiával. Az elmúlt hónapok halászati vitái - először a lazac, majd a hering behozatallal kapcsolatos uniós szabályozás miatt - megmutatták, hogy Norvégiának igen sokba kerülhet, ha kimarad az integrációs folyamatból. Vagy, hogy egy másik következményt említsünk, azok a regionális szervezetek, amelyekben Norvégia részt vesz – gondolok itt különösen az északi

országok együttműködésére – egyre inkább jelentőségüket veszítik, mivel a többi résztvevő ország már az Unió tagja.

Érvek a csatlakozás ellen. 'Klasszikus' érvek hozhatók fel. Egyrészt Norvégia, rendkívül magas GDP-jének köszönhetően, nem szorul rá uniós támogatásokra; sőt, közvetlen költségeit tekintve a csatlakozás sokba kerülne a norvégoknak, hiszen az Unió nettó befizetőinek sorát gazdagítaná. Ide tartozik, hogy legalábbis a csatlakozás ellenzői szerint, az uniós csatlakozás tönkretenné a norvég regionális politikát, arra kényszerítve az embereket, hogy vidékről a városokba vándoroljanak. Másfelől az érv, hogy az integráció révén Norvégia feladná politikai és kulturális függetlenségének egy részét még inkább hangsúlyosság válik egy olyan országban, amely tavaly függetlenségének mindössze 100-ik évfordulóját ünnepelte (amelyet egy több száz éves dán, majd egy rövidebb svéd kormányzás előzött meg). A csatlakozás ellenzői folyamatosan arra figyelmeztetik a polgárokat, hogy az integráció révén Norvégia egy olyan szervezetnek válna tagállamává, amely lassan átalakul az Európai Egyesült Államokká, központilag választott elnökkel és központi költségvetéssel. Harmadrészt pedig nem szabad megfeledkeznünk az aktuális politikai folyamatokról sem, bár ezek éppen a csatlakozás mellett is szólhatnak. Például a fent említett jelentős változást a támogatottság ügyében minden bizonnyal főképp ilyen fejlemények váltották ki. Amíg ugyanis a keleti irányú bővítés, Norvégiában legalább is, pozitív színben tüntette fel az integrációt és Bush újraválasztása is tovább erősítette ezt a képet, az európai alkotmánytervezet francia és holland elutasítása illetve a csatlakozási tárgyalások megkezdése (kronológiailag: azok felvetése) Törökországgal a negatív irányban lendítették ki a támogatottság ingáját.

A helyzet tehát, a csatlakozás pártiak szemszögéből legalábbis, nem túl rózsás. Bár a támogatottságot ellenzők aránya csökken, arról továbbra sem beszélhetünk, hogy a norvégok 'konzisztensen' csatlakozás pártiak lennének. Ez az eredmény a fenti indokok tükrében nem is túl meglepő. Nagyjából azonosnak tűnik az elkötelezett Unió pártiak és ellenzők aránya, az ingadozók pedig minden bizonnyal az aktuális folyamatok alapján döntenek. Ezek pedig, mint láttuk, jelenleg inkább szólnak az 'európai gondolat' válságáról, mint annak töretlen sikeréről. Ugyanakkor azt is meg kell jegyezni, hogy Norvégiában az EU támogatottsága szorosan összefügg azzal, hogy a gazdaság hogyan

teljesít. Most ugyan a gazdaság szekere - egy rövid 2002-2003-as visszaesést követően - jól húz (a gazdasági növekedés 3-4%, a munkanélküliség 5% alatt), nem lesz ez mindig így. Bár jelenleg a világ egyik legnagyobb olaj és földgáz termelője, Norvégia, ellentétben más olajtermelő országokkal, lassan tartalékai végére ér (legalább is ami az olajt illeti). Akkor pedig könnyen vége szakadhat az arany elszigeteltségnek: az ország sokkal inkább rá lesz utalva olyan szervezetekre mint az Európai Unió (bár a norvégok közel sem élnek fel olaj és gáz bevételeiket, a hatalmas pozitív költségvetési többletük azon nyomban jelentős negatívumba megy át, amint kivesszük a földgáz és olaj bevételeket). Addig azonban évek fognak eltelni, és azokban az években a norvégok csak akkor fognak a csatlakozás mellett dönteni, ha úgy látják az európai folyamat jó irányban halad. Most azonban nem ezt látják.

Felhasznált források

Petersen sees Norway outside EU for years, BBC News, Europe, 15 January 2002

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/2991833.stm>

Norway's EU debate re-surfaces, BBC News, Europe, 1 May 2003

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/1761914.stm>

Norway's euroskeptics see dramatic turnaround after 'no' votes: poll, EUBusiness, 03/06/2005

<http://www.eubusiness.com/Norway/050603093600.r166fl9z>

EU, Norwegian salmon producers reach agreement on salmon imports, EUBusiness, 17/06/2005

<http://www.eubusiness.com/Food/050617155255.7lkpleg7>

Norway - so close to the EU, yet still so far away, EUBusiness, 07/09/2005

<http://www.eubusiness.com/Institutions/050908021348.qtorvl9f>

Norway to stay shy of EU this decade: FM, EUBusiness, 20/10/2005

<http://www.eubusiness.com/Institutions/051020110341.ayu0oj98>

New EU vote can topple government, Aftenposten, 16 Mars 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article996555.ece>

Labor veteran sick of political 'blackmail', Aftenposten, 18 Mars 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article998655.ece>

Bondevik expects new EU debate, Aftenposten, 21 Mars 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article1000342.ece>

Labor has most EU opponents, Aftenposten, 06 April 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article1010766.ece>

Majority opposes EU membership, Aftenposten, 29 April 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article1029410.ece>

Norway's EU skepticism revived, Aftenposten, 03 Juni 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article1052214.ece>

EU appeals when times are bad, Aftenposten, 30 Juni 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article1071192.ece>

Red-Green Alliance seeks common ground, Aftenposten, 15 Juli 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article1080767.ece>

EU membership more attractive, Aftenposten, 24 October 2005

<http://www.aftenposten.no/english/local/article1141435.ece>

The EU relations with Norway – Overview, European Commission, External Relations

http://europa.eu.int/comm/external_relations/norway/intro

From the outside looking in – Norway and the EU, Three Monkeys Online

http://www.threemonkeysonline.com/threemon_articleFrom%20the%20outside%20looking%20in.htm

Norway and the EU agree on regulation of herring fishery, Press Release, Ministry of Foreign Affairs

<http://odin.dep.no/ud/english/news/news/032171-070664/dok-bn.html>

Norway and the European Union, Wikipedia

http://en.wikipedia.org/wiki/Norway_and_the_European_Union